

FRA ROLAND ZLOPAŠA

(1912.-1945.)

Fra Roland Zlopaša ubijen je kao mladi svećenik, u 33. godini života, skupa s pe-
toricom subraće u Mostarskom Gracu 6. veljače 1945. Bio je profesor matematike
i fizike na širokobriješkoj gimnaziji. Njihovi tjelesni ostatci ekshumirani su 1969.
godine i pokopani u fratarskoj grobnici u širokobriješkoj crkvi 1. srpnja 1971.

Djetinjstvo i školovanje

Fra Roland je rođen u Posušju 29. svibnja 1912. Kršten je istoga dana u župnoj crkvi
u Posušju. Na krštenju je dobio ime Mate. Roditelji su mu bili Marko Zlopaša i Ruža
rođ. Begić, a krsni kum Šimun Zlopaša. Krstio ga je fra Gabro Grubišić, župnik i
posuški dekan.¹ Fra Rolandov stric bio je fra Jure Zlopaša, živopisan svećenik, koji je
poseban trag ostavio kao župnik u Rakitnu, gdje je župnikovao preko 20 godina (od
1918. do 1940.), te organizirao probijanje ceste od Rakitna prema Posušju, izgradio
vodovod u Rakitnu s pet česama i vodio brojne druge vrijedne projekte.²

U svome Osobniku, što ga je pisao 1944. godine, fra Roland navodi da je pučku
četverorazrednu školu završio u rodnom Posušju, te da je svjedodžba o tome izdana
1. rujna 1923.³ To bi značilo da je pučku školu pohađao od 1919. do 1923. godi-
ne. Nakon toga je primljen u franjevačku gimnaziju na Širokom Brijegu.

Mate Zlopaša bio je jedan od 15-orice kandidata primljenih u sjemenište i franje-
vačku gimnaziju na Širokom Brijegu u školskoj god. 1923./24. Nakon prijamnog
ispita održanog 10. srpnja 1923. o tome je Provincijalat 13. srpnja obavijestio fra

---

1 Župni ured Posušje: Matica krštenih, sv. VI, str. 85, br. 69.

2 Njegov životopis u: Robert JOLIĆ, *Leksikon hercegovačkih franjevaca*, 2023., str. 449.

3 Arhiv Provincije: Osobnici fratara (1944.), f. 245.

Pavo Dragičević, zamjenik ravnatelja gimnazije.⁴ Peti razred Mate je završio školske god. 1927./28. Bio je dosta dobar učenik. Ovdje donosim njegove ocjene: vladanje 5, vjeronauk 5, hrvatski jezik 4, latinski jezik 3, grčki jezik 4, francuski jezik 4, zemljopis 4, povijest 4, matematika 3 i prirodopis 3.⁵ Iako iz matematike i nije imao najbolju ocjenu, kasnije će biti poslan upravo na studij matematike i predavati taj predmet na istoj gimnaziji. Po svršetku 6. razreda Mate je, kako je bilo uobičajeno, privremeno napustio školske klupe i proveo godinu dana u novicijatu na Humcu. Potom se opet vratio na Široki Brijeg, ali sada s novim imenom fra Roland. U 7. razredu je školske god. 1930./31. Prošao je vrlo dobrim uspjehom. U razredu je bilo 13 učenika, a razrednik je bio dr. fra Oton Knezović. I osmi razred fra Roland je završio vrlo dobrim uspjehom. U razredu je opet 13 učenika, a razrednik je bio dr. fra Radoslav Vukšić. Viši tečajni ispit fra Roland je s kolegama polagao sredinom lipnja 1932. godine. Ispitnim povjerenstvom predsjedao je izaslanik ministra prosvjete dr. Stanko Bevk, potpredsjednik je bio dr. fra Krešimir Pandžić, ravnatelj gimnazije, a članovi su bili dr. fra Oton Knezović za hrvatski jezik, fra Fabijan Paponja za povijest i zemljopis, dr. fra Živko Martić za latinski i dr. fra Svetozar Petric za francuski jezik. Fra Roland je bio oslobođen usmenog dijela ispita i položio je viši tečajni ispit, te proglašen zrelim za upis na fakultet.⁶

Redovništvo i svećeništvo

Mate Zlopaša prekinuo je nakon svršenoga 6. razreda školovanje na Širokom Brijegu i stupio u franjevački novicijat na Humcu. Habit mu je, s desetoricom kolega, obukao provincijal fra Dominik Mandić na Humcu 3. kolovoza 1929. Meštar im je bio fra Eugen Tomić st. Od njegovih kolega četvorica su kasnije napustila franjevački red ili bila otpuštena: fra Željko Andrijić, fra Tihomir Lučić, fra Alberto Nuić i fra Miljenko Vasilj. Jednoga su, kao i fra Rolanda, ubili partizani 1945. godine - fra Zdenka Zupca. Dvojica su preživjela rat i život kao svećenici nastavili u Americi, u Hrvatskoj franjevačkoj kustodiji: fra Silvije Grubišić i fra Tugomir Soldo. Trojica su preživjela rat i kao svećenici djelovali i preminuli u Hercegovini: fra Srećko Granić, fra Ratimir Kordić i fra Vlado Vlašić.⁷

Fra Roland je prve privremene zavjete s kolegama položio na Humcu 4. kolovoza 1930. u ruke provincijala fra Dominika Mandića. Svečane zavjete položio je u Mostaru 8. rujna 1933. u ruke istoga provincijala. Za đakona ga je zaredio biskup fra Alojzije Mišić u Mostaru 15. lipnja 1935., a za svećenika odmah sutradan, 16.

4 Arhiv Provincije: SP, sv. 62, f. 62.

5 Ante MARIĆ, *Franjevačka klasična gimnazija na Širokom Brijegu*, sv. 2, Mostar, 2011., str. 274.

6 A. MARIĆ, *Franjevačka klasična gimnazija na Širokom Brijegu*, sv. 2, str. 485, 535, 536, 553.

7 Robert JOLIĆ, *Novicijat hercegovačkih franjevaca*, Mostar, 2009., str. 152.

lipnja 1935.⁸ Budući da fra Roland i njegove kolege nisu bili navršili kanonsku dob koju je tražio crkveni zakon za svećeničko ređenje, provincijal je za njih tražio od Svete Stolice dispensu od dobi, što je i dobio 25. travnja 1935.⁹

Po svećeničkom ređenju fra Roland je nastavio bogoslovni studij, kako je onda bilo uobičajeno, i to u inozemstvu - u Fribourgu, Švicarska. Budući da je prispio za vojnu službu, fra Roland je 29. srpnja 1935. molio vojne vlasti da mu dozvole dvije godine studija u inozemstvu, pa da tek onda odsluži vojni rok.¹⁰ Vojni rok mu je odgođen, ali - kako ćemo vidjeti kasnije - fra Roland nikada nije služio vojsku.

Bogoslovni studij

Po svršetku gimnazije na Širokom Brijegu fra Roland je u jesen 1932. godine upisao filozofsko-teološki studij na Franjevačkoj bogosloviji u Mostaru. Studij u Mostaru u jesen 1932. godine započeli su bogoslovi: fra Srećko Granić, fra Silvije Grubišić, fra Ratimir Kordić, fra Tihomir Lučić, fra Tugomir Soldo, fra Vlado Vlašić, fra Zdenko Zubac, fra Roland Zlopaša i fra Mutimir Ćorić, dakle uglavnom kolege iz novicijata.¹¹ Fra Roland je u početku bio vrlo dobar, a kasnije odličan student. Tako je u zimskom semestru prve godine studija iz četiri filozofsko-teološka područja imao sve osmice, a polagao je predmete: apologetika, povijest Crkve, spekulativna filozofija i hebrejski jezik. U ljetnom semestru ocjene je znatno popravio: iz istih predmeta imao je ocjene 9¼, 8½, 9 i 8½. U zimskom semestru druge godine studija (1933./34.) ocjene su bile još bolje: Sveto pismo 9¼, dogmatska teologija 9, moralna teologija 9, kanonsko pravo 9, povijest Crkve 9½ i etika 8½. U ljetnom semestru iz istih predmeta imao je sve devetke. U zimskom semestru treće godine studija (1934./35.) slušao je i polagao sljedeće predmete: Sveto pismo 9, dogmatika 9¼, moralna teologija 9½, kanonsko pravo 9½, povijest Crkve 9, pastoralna teologija 9½, spekulativna filozofija 9 i ascetika 9. U ljetnom semestru iz svih je predmeta imao ocjenu 5 (prema novom bodovanju), što znači sve odlične ocjene; vladanje uzorno (*exemplares*).¹² Nakon treće godine u Mostaru i svećeničkog ređenja 1935. godine fra Roland je studij nastavio u Fribourgu u Švicarskoj.

8 Arhiv Provincije: Imenik franjevaca, str. 52, br. 460; "Iz Provincije", *Hercegovina franciscana*, god. I, sv. I, Mostar, 1935., str. 31.

9 Arhiv Provincije: SP, sv. 108 (broj prot. 420-429/1935.); dokumenti nedostaju, ali za njih znamo iz Urudžbenog zapisnika.

10 Arhiv Provincije: SP, sv. 109, f. 181.

11 Pavao KNEZOVIĆ, *Studij bogoslovije u Hercegovačkoj franjevačkoj provinciji 1860.-1945.*, Mostar, 2012., str. 339.

12 Arhiv Provincije: Liber classificationum..., sv. I, ff. 64, 66, 68, 74; P. KNEZOVIĆ, *Studij bogoslovije u Hercegovačkoj franjevačkoj provinciji 1860.-1945.*, str. 341, 342, 344, 346, 348, 352, 354, 859.

Provincijal je 10. kolovoza 1935. tražio od generala Reda obedijencije za sedmoricu bogoslova da studij mogu nastaviti u inozemstvu, među njima i za fra Rolanda Zlopašu, koji je trebao poći na studij u Fribourg.¹³ General je tražene obedijencije poslao 17. kolovoza.¹⁴ U Fribourgu je fra Roland ostao samo godinu dana. Studij je, čini se, dovršio u Zagrebu. Naime, provincijal mu je 19. listopada 1936. poslao obedijenciju za Zagreb. Fra Roland je tada još uvijek bio u Fribourgu.¹⁵ Da je fra Roland akad. god. 1936./37. uistinu studirao u Zagrebu saznajemo na temelju njegovih dopisa provincijalu iz Zagreba od 8. veljače i 27. travnja 1937., kojima obavještava o misama izrečenim na provincijalovu nakanu.¹⁶

Ljeto 1937. fra Roland je proveo kod svoga strica fra Jure Zlopaše, župnika u Rakitnu. O tome je provincijal pisao fra Juri 13. srpnja 1937.: "Poslao sam k tebi malog [fra Maksimilijana] Jurčića, neka ostane s onim tvojim glagoljivim bratićem kod tebe do Male Gospe. Hrani ih dobro, neka mole, jedu i spavaju. Mora se povratiti potpuno zdrav, pa sada ti gledaj, kako će."¹⁷ O odlasku u Rakitno pisao je fra Roland provincijalu već sutradan: "Kako sam Vam već pisao - poslije svršetka predavanja stigao sam u Posušje. U času kad sam htio da pitam dozvolu da idem u Rakitno, došao je fra Maksimilijan s njome (indirektno). Pa tako danas idemo oba gore. Moja želja da što više gore ostanem, jer držim da će mi to biti najpovoljnije mjesto za studij."¹⁸

Čini se da je fra Roland kod strica ostao čitavo ljeto. Provincijal je njemu i fra Tadiji Kožulu izdao dopuštenje da mogu poći u Zagreb 9. listopada 1937.¹⁹ Krajem listopada 1937. javio se provincijalu iz Zagreba, gdje je stigao na polaganje preostalih ispita. Moli da mu se pošalje novi franjevački plašt.²⁰ Ispite je položio uskoro, pa je već početkom prosinca 1937. godine provincijal javio Banskoj upravi u Splitu da je fra Roland premješten za nastavnika na Široki Brijeg. Tu je boravio i u travnju 1938. godine.²¹ No, već je na jesen 1938. godine fra Roland opet u Zagrebu na studiju, ali sada ne više teologije, nego matematike i fizike na Filozofskom fakultetu. On je, naime, bio predviđen za profesora navedenih predmeta u gimnaziji na Širokom Brijegu.

13 Arhiv Provincije: SP, sv. 109, f. 320.

14 Arhiv Provincije: SP, sv. 110, f. 3.

15 Arhiv Provincije: SP, sv. 117 (broj prot. 1948/36.); dokument nedostaje, ali za nj znamo na temelju Urudžbenog zapisnika.

16 Arhiv Provincije: SP, sv. 118, f. 231; sv. 119, ff. 23-25 (skupa s fra Leonardom Rupčićem).

17 Arhiv Provincije: SP, sv. 119, f. 454.

18 Arhiv Provincije: SP, sv. 120, f. 29.

19 Arhiv Provincije: SP, sv. 120 (boj prot. 1195, 1196/37.); dokumenti nedostaju, ali za njih znamo na temelju Urudžbenog zapisnika.

20 Arhiv Provincije: SP, sv. 120, f. 280.

21 Arhiv Provincije: SP, sv. 121, f. 282; sv. 123, ff. 313, 437.

U svome osobniku ispunjenom 1944. godine fra Roland je napisao da francuski jezik govori i piše sasvim dobro, a razumije njemački i talijanski.²² Francuski stoga što ga je učio u školi i jednu godinu studirao u Fribourgu, na francuskom govornom području.

Studij matematike i fizike u Zagrebu

Prvi dopis s novog studija fra Roland je uputio iz Zagreba 13. veljače 1939. Budući da još nije odslužio vojni rok, on iznosi svoj plan o tome. Krajnje je vrijeme, jer mu je već 27 godina, što je bilo posljednja dobna granica. Najlakše bi mu bilo žrtvovati ljetni semestar, pa bi mu "najzgodnije" bilo da do 1. travnja stupi u vojsku i da je odsluži do početka sljedeće školske godine. (Prema fra Rolandovu zapisu: "... da prvoga travnja stupim u vojsku, te je svršim do početka sljedeće šk. godine."). Navodi također da je položio ispit iz eksperimentalne fizike.²³

No, vojsku ipak nije služio, kako on sam navodi u svome osobniku iz 1944. godine. Kao razlog navodi: "Prema odredbi Min[istarstva] Dom[obranstva] od 27. siječnja 1942. br. 1273 od vojne dužnosti oprostjen - kao svećenik."²⁴

Fra Roland nije stalno boravio u Zagrebu, nego je neke ispite spremao u Hercegovini. Tako se 26. veljače 1940. javio provincijalu s Humca. Molio je za odgodu ispita još jedan semestar zbog slabog zdravlja. On je, naime, pauzirao čitavi jedan semestar, a pauzirat će čitavu tu godinu.

Mislim, da sam živaca dosta žrtvovao, a i pluća nisu najbolja. (...). Prema tome držim za potrebno, da i sljedeći semestar pauziram. Pa tako bi u junu na ispit, a dogodine svršio.

Svakako jedna neprilika!! Ali, tko bi želio prije da svršim nego ja! Zatim, kasnije da polažem predavanja, koja nijesam pohađao nimalo nije poželjno. Dakle, sigurno bez opravdana razloga ne bi(h) ovo tražio.²⁵

Krajem travnja 1940. godine fra Roland se javlja iz Posušja. Navodi da je pauzirao sa studijem čitavu godinu zbog zdravstvenih razloga. Traži od provincijala dozvolu za put u Zagreb na polaganje jednog ispita, moli da mu se pošalje novi habit i nešto novca za putne troškove. Drži da u samostanu zagrebačkih franjevac na Kaptolu neće biti mjesta, pa bi u tom slučaju boravio u samostanu u Jastrebarskom ili Samoboru. Istoga dana provincijal fra Krešimir Pandžić šalje mu dozvolu za put,

22 Arhiv Provincije: Osobnici fratara (1944.), f. 245.

23 Arhiv Provincije: SP, sv. 126, f. 241.

24 Arhiv Provincije: Osobnici fratara (1944.), f. 245.

25 Arhiv Provincije: SP, sv. 129, f. 306.

habit, novac, kao i upute za vladanje i stanovanje: “Dobro se vladaj i dobro štedi i ispit položi!”²⁶

Sljedeću akad. god. 1940./41. upisao je redovito i od jeseni 1940. godine je opet u Zagrebu. U dopisu od 17. studenog 1940. žalio se provincijalu da nije prošao jedan ispit, i to zbog “sitničavosti” profesora, što su primijetili svi nazočni. Drugi je ispit prošao dobrom ocjenom. Piše o navedenom “čudaku” profesoru:

Sad bi(h) morao ovaj semestar uglavnom žrtvovati kapricu ovoga čovjeka, pa u februaru potražiti tomu izvanredni lijek, ako se već ne bude iskalio.

Što se mene tiče, ne bih htio nipošto imati posla s ovako besavjesnim čovjekom, jer s obzirom na slabo zdravlje dosta mi je bilo svladavati sami materijal dotičnih predmeta (grupa najteža, a profesori najstroži!), pa se ne bih želio žrtvovati, da još svladavam i kaprice nekog bedaka. Radi toga sam mislio i na promjenu grupe, ali to mi je nažalost nemoguće, jer u svim matematsko-fizikalnim grupama dolazi i njegov predmet.

Uzevši sve to u obzir, kad bi me riješili ovih neprilika, ne bih imao ništa protiv. - Uostalom kako god hoćete.²⁷

Iz ovih riječi jasno je da je on bio spreman potpuno odustati od studija matematike i fizike. Pa ipak se to neće dogoditi.

Iz veljače 1941. godine postoji račun samostana na Kaptolu upućen Provincijalatu u Mostar za fra Srećka Granića, fra Nenada Pehara, fra Tadiju Kožula i fra Rolanda Zlopašu, što znači da su oni tada boravili u tome samostanu.²⁸

Provincijal fra Krešimir Pandžić pisao je 22. ožujka 1941. fra Rolandu dajući mu odobrenje da zamjenjuje župnika u Seonici fra Julijana Kožula, koji će držati pučke misije u Posuškom Gracu i Rakitnu.²⁹ Početkom travnja 1941. fra Roland je imenovan privremenim kapelanom i katehetom u Posušju, dok je bio odsutan fra Bernard Katić, koji pak zamjenjuje fra Bertu Dragičevića, župnika u Rakitnu, koji je pozvan u vojsku u Niš.³⁰ Biskup Alojzije Mišić je zbog opravdanih razloga potvrdio te privremene zamjene, ali je imao neke zamjerke fra Rolandu Zlopaši: “Što se tiče o. fra Rolanda Zlopaše, ne zaslužuje jurisdikcije. Pet godina svećenikuje, bavi se drugim strukama nauke, a sv. jurisdikciju za ispovijedanje propušta. Medjuto, jer je nužda, dopuštamo da vrši dužnost kapelana u Posušju. U tu svrhu podjeljujemo mu sv. jurisdikciju i sv. misiju.”³¹ Reklo bi se da je biskupovo opažanje pomalo

---

26 Arhiv Provincije: SP, sv. 130, ff. 155, 156.

27 Arhiv Provincije: SP, sv. 131, f. 430.

28 Arhiv Provincije: SP, sv. 133, f. 133.

29 Arhiv Provincije: SP, sv. 133, f. 208.

30 Arhiv Provincije: SP, sv. 133, ff. 239, 244.

31 Arhiv Provincije: SP, sv. 133, f. 254.

čudno, jer je uprava Provincije odredila fra Rolanda za novi studij, pa stoga nije ni djelovao u pastoralu u Hercegovini, za što mu je bila potrebna jurisdikcija. Fra Roland je položio jurisdikcijski ispit u Mostaru 15. listopada 1941., a biskup mu je dao jurisdikciju 21. listopada.³²

Svakako, fra Roland je početak rata i proglašenje Nezavisne Države Hrvatske u travnju 1941. dočekao u rodnom Posušju.

U akad. godinama 1941./42. i 1942./43. fra Roland je i nadalje na studiju matematike i fizike na Sveučilištu u Zagrebu. Stanuje u franjevačkom samostanu na Kaptolu. To saznajemo na temelju računã za hercegovačke franjevačke svećenike koji su stanovali na Kaptolu poslanih Provincijalatu u Mostar 11. ožujka 1942., 2. lipnja i 31. srpnja 1943.³³

Konačno je fra Trpimir Musa, predsjednik rezidencije hercegovačkih franjevaca u Zagrebu, 17. lipnja 1943. javio provincijalu da je fra Pio Nuić položio stroge ispite, a da sutra polaže i fra Roland Zlopaša.³⁴ Ispite je očito položio, pa je službeno glasilu Provincije *Hercegovina franciscana* zabilježila da je nakon toga, 26. lipnja 1943. "na mudroslovnom fakultetu hrvatskog sveučilišta u Zagrebu položio diplomski ispit iz matematičke grupe O. Rolando Zlopaša".³⁵ Tako se njegov studij otegao na pet godina (1938.-1943.), ali valja imati na umu da je jednu cijelu godinu pauzirao zbog zdravstvenih razloga.

Profesor na Širokom Brijegu

Nakon toga, odredbom uprave Provincije na sjednici 3. srpnja 1943., fra Roland postaje profesor matematike na Širokom Brijegu. Uskoro je, početkom listopada 1943., imenovan i drugim prefektom sjemeništara na Širokom Brijegu.³⁶ Fra Roland je odlukom Ministarstva narodne prosvjete NDH od 26. listopada 1943. i službeno imenovan suplentom na franjevačkoj gimnaziji na Š. Brijegu. U školskoj 1943./44. godini fra Roland je predavao matematiku 3. razredu (3 sata tjedno), 4. razredu (6 sati), 5. razredu (3 sata) i 6. razredu (3 sata), te fiziku 7. razredu (3 sata), ukupno 18 sati nastave tjedno.³⁷ No, uskoro je redovito održavanje nastave zbog ratnih neprilika i zauzimanja zgrada gimnazije i konvikta po njemačkoj vojsci postalo nemoguće, pa se nastava održavala samo povremeno, a đaci koji su mogli

32 Arhiv Provincije: SP, sv. 134, f. 310.

33 Arhiv Provincije: SP, sv. 135, f. 278; sv. 139, ff. 345-346; sv. 140, ff. 271-272.

34 Arhiv Provincije: SP, sv. 140, f. 60.

35 *Hercegovina franciscana*, sv. VI, Mostar, 1944., str. 33.

36 Arhiv Provincije: SP, sv. 141, f. 166.

37 A. MARIĆ, *Franjevačka klasična gimnazija na Širokom Brijegu*, sv. 3, str. 362, 363, 375.

dolazili su osobno na poduku kod pojedinih profesora, kao i na ispite. O tome će posvjedočiti i neki fra Rolandovi bivši učenici na okruglim stolovima 1993. godine.

Upravo zbog nemogućnosti izvođenja nastave fra Roland je na sjednici uprave Provincije održanoj 16. svibnja 1944. premješten u župu Gorica, i to privremeno (*pro interim*). U Gorici su s njime boravili fra Božo Bubalo, župnik i dekan, i fra Marije Karamatić, kapelan i kateheta.³⁸ Neki će bivši širokobriješki đaci kasnije posvjedočiti da su upravo u Goricu dolazili fra Rolandu na instrukcije iz matematike.

Nepoznato je koliko je fra Roland ostao u Gorici, ali se čini da se odatle povukao na Široki Brijeg kad su partizani u jesen 1944. osvojili Goricu i ostala okolna mjesta.

Sjećanja na profesora fra Rolanda Zlopašu

Širokobriješki gvardijan fra Jozo Zovko je izveo hvalevrijedan pothvat kada je tijekom 1993. godine okupio bivše đake širokobriješke gimnazije, koji su se prisjetili svojih profesora i kolega sa Širokog Brijega. Trebalo je dugo čekati - preko 30 godina - da knjiga njihovih sjećanja ugleda svjetlo dana, sve do 2024. godine. Ona je nadasve vrijedno svjedočanstvo o životima i smrti pojedinih profesora, svećenika i đaka. Odatle preuzimamo nekoliko svjedočanstava o profesoru fra Rolandu Zlopaši:

Fra Ferdo Vlašić: Nije mi bio profesor, jer je došao 1943., a ja sam otišao 1942. Upoznao sam ga jedne godine na ljetnim praznicima u Gorici. S njim sam se družio i razgovarao. Izgledao mi je vrlo pravičan i ispravan kao svećenik i vidio sam da je redovito molio svoj brevijar i kronicu. Rado je razgovarao s drugim i bio je društven, premda je izgledao povučen. Bio je matematičar i mi smo se šalili s njim da, kao matematičar, mora dugo misliti. Kada bi govorio, znao bi naći uvijek pravu riječ, a govorio bi o pozitivnom smislu života. Na mene je djelovao vrlo pozitivno.

Ante Vasilj: Meni je matematiku u četvrtom razredu predavao fra Martin Sopta. U petom razredu nismo bili redovni učenici, nego smo polagali. Sjećam ga se kad me ispitivao u petom razredu gimnazije i dao mi pozitivnu ocjenu. (...).

Fra Umberto Lončar: Bio je slabunjav. Nasmiješen, kada bi tko naišao pored njega. Bio je zatvoren u sebe i nije mnogo razgovarao. (...).

Fra Dobroslav Begić: Što se tiče učenja matematike, nastupio je preokret baš kada nam je on došao za profesora. Ja sam fra Martinu [Sopti] služio misu

---

38 *Dispositio personalis nostri jubilei centenarii 1844-1944.*, Mostar, 1944., str. 8.

četiri godine i nije bilo problema, ali došao fra Roland i treba učiti. Nema više, ministrant sam i kolika ocjena treba! Tada sam u petom razredu, a uzeo algebru od prvoga razreda i počeo učiti. A kad sam došao do petoga razreda, onda sam išao k njemu preko ljeta u Goricu, na poduku. Tada sam ga malo bolje upoznao. Sjećam se jedne nedjelje, mi smo s njim ostali tri-četiri sata pod kostilama i tada mi je bio neobično blizak čovjek - onaj koji nam je želio pomoći i prenijeti znanje. Mnogo puta uspješnije nego fra Martin. U mojim očima je bio zbilja vrlo fin.

Karlo Kutle: Bio mi je profesor kratko vrijeme, jer meni je profesor bio fra Martin, od koga smo slabo mogli naučiti, a fra Roland je jako dobro tumačio. O njemu kao svećeniku ne znam ništa.

Dr. Matko Jukić: Nije mi ništa predavao, samo kad smo privatno učili, pred njim smo polagali. Viđao sam ga na Posušju nekoliko puta, kad bi držao misu. A prošle godine išao sam na promociju svome bratiću u Zagreb. Tu je bio i fra Rolandov bratić. Poslije smo malo pričali, a on mi je ispričao jednu zgodu iz njegovog života. Polagao je on matematiku kod sestre pokojnog Vladimira Bakarića. Pokupila je indekse od kandidata i jedan ostavila na stranu. Nije znao čiji je to indeks, ali je poslije vidio da je to njegov. Kad je došao red na njega i kad ga je prozvala, upitala ga je: "Znate li Vi Matu Zlopašu i što je sad s njim?" On je rekao da mu je to stric, a da su ga ubili partizani. Ona se zacrvnjela, kao da joj nije bilo ugodno, i onda mu je rekla: "Mi smo kolege sa studija. Često bi dolazio i puno bi ostajao u razgovoru s Vladom, ali bio je tvrd. Ma ne bi ni za dlaku popustio!" (...).

Fra Vinko Dragičević: Sjećam ga se kao klerika. Ja sam bio u prvom razredu, a on je bio klerik. Vanjština mu je bila veoma neugledna. Mršav, crn, nama je izgledalo da zimi jedva nosi onaj plašt. Kada je pošao studirati matematiku, ja sam se samo čudio: zar on može biti matematičar!? Poslije, kad sam i ja postao svećenik, više puta sam s njim razgovarao. Činilo se da je bio zatvoren u sebe, ali nije. U društvu je bio veoma glagoljiv i razgovorljiv. Bio je vrlo ugodan. O njegovim profesorskim sposobnostima ne bih imao ništa reći. (...).

Jure Leko: Veoma pedantan, točan i bio je vrlo dobar đak. Kolegijalan - da o tome i ne govorim!³⁹

Dr. fra Častimir Majić također se prisjetio fra Rolanda. O njemu je zapisao da je -

bio produhovljena redovnička osoba, vitka stasa i zamišljena pogleda kojim je prodirao u duše svojih subesjednika. Osvajao ih je svojom skromnošću, asketskom pojavom i dobrotom srca koje nije znalo mrziti. (...). Kao osposobljen profesor dvije je godine predavao u gimnaziji na Širokom Brijegu

39 Jozo ZOVKO - Ivica ŠARAC (priř.), *Svjedočanstva o ubijenoj gimnaziji*, Mostar, 2024., str. 184-186.

i kao najmlađi profesor uključio se u elitnu skupinu profesorskog zbora. Svojim je produbljenim znanjem, mladenačkim poletom i franjevačkom skromnošću oduševljavao svoje učenike i s njima dijelio sudbonosne ratne događaje koji su nepošteditno gutali svoje žrtve u Europi.⁴⁰

Smrt u Mostarskom Gracu 6. veljače 1945.

Nepoznato je kada se fra Roland s dvojicom drugih franjevac svećenika i dvojicom klerika-gimnazijalaca povukao sa Širokog Brijega u brdsku župu Mostarski Gradac. Svakako je to bilo ili krajem siječnja ili početkom veljače 1945. godine, a razlog su bile teške borbe u blizini između njemačke i hrvatske vojske s jedne, te partizanske s druge strane. No, u M. Gracu nisu našli zaštitu kojoj su se nadali. Naime, fra Rolanda su s petoricom subrače franjevac 6. veljače 1945. partizani povelili sa sobom iz župne kuće u M. Gracu i uskoro ubili u blizini. Riječ je o sljedećim franjevcima: fra Zvonko Grubišić, zamjenik župnika u M. Gracu; dr. fra Krešimir Pandžić, profesor u gimnaziji na Š. Brijegu i bivši provincijal; fra Augustin Leopold Zubac, upravitelj hidrocentrale na Š. Brijegu i bivši profesor u gimnaziji na Š. Brijegu; fra Roland Zlopaša, profesor u gimnaziji na Š. Brijegu, te dvojica klerika-gimnazijalaca: fra Rudo Jurić i fra Kornelije Sušac. Njihovi su posmrtni ostatci ekshumirani 1969. godine i dvije godine kasnije, 1971., pokopani su u grobnicu ubijenih fratara u širokobriješkoj crkvi.⁴¹

Opširnije o njihovom ubojstvu, ekshumaciji i pokopu vidi u ovoj knjizi u životopisu dr. fra Krešimira Pandžića.⁴²

Fra Rolandova "krivnja"

U elaboratu UDB-e, "opunomoćstvo" Lištica (Široki Brijeg), sastavljenom 1953. godine, ovako se navodi za fra Rolanda: "28. Zlopaša fra Leonard (*sic*), profesor matematike i fizike. Početkom 1944 godine, došao je na Š. Brijeg. Politički se nije isticao jer je bio bolestan. Po oslobođenju ubijen je od strane naših jedinica."⁴³

Koliko su vjerodostojna bila UDB-ina izvješća, može se vidjeti iz navedenog primjera: ponajprije, njegovo ime nije fra Leonard, nego fra Roland. Nadalje, on

40 Častimir MAJIĆ, *U nebo zagledani*, str. 253-255.

41 Usp. Robert JOLIĆ, *Leksikon hercegovačkih franjevac*, Mostar, 22203., str. 182; Anto BAKOVIĆ, *Hrvatski martirologij XX. stoljeća*. 1. *Svećenici-mučenici Crkve u Hrvata*, Zagreb, 2007., str. 853.

42 Vidi ovdje, str. 722-725.

43 Istorijat klera sreza Lištica, Lištica, 1953. (strojopis), str. 10; potpisao: Mihaljević Milan, šef opunomoćstva.

uopće nije ubijen na Širokom Brijegu, nego u Mostarskom Gracu. Ali najvažnije je ipak svjedočanstvo da je ubijen nakon prestanka borbi za Široki Brijeg, kao i da se “politički nije isticao”, što znači da je ubijen potpuno nevin.

Zagrebački list *Danas* objavio je 16. lipnja 1991. tekst u kojem se spominje i fra Rolandovo ubojstvo: “Pokrajinski komitet komunističke partije smatrao je svojom pravom dužnošću da likvidira sve franjevce koji su još uvijek ostali u tom kraju, pa makar i ne bili na crnoj listi. Tako je uhićen i fra Roland Zlopaša i strijeljan, a da nije ni ispitivan, ni osuđen...”⁴⁴

Fra Roland Zlopaša, novopečeni profesor matematike i fizike u slavnj franjevačkoj gimnaziji na Širokom Brijegu, okrutno je ubijen u M. Gracu u 33. godini života, 16. godini redovništva i 10. godini svećeništva. A tek je bio započeo sa svojim obrazovnim i odgojnim radom; njegov život i rad prekinuli su okrutni zločinci, koji su i sami kasnije priznali da se on nije bavio nikakvim političkim radom niti je bilo ikakve osnove za njegovo ubojstvo. Osim, dakako, što je bio franjevac, svećenik i profesor u siromašnoj, ali Katoličkoj Crkvi nadasve odanoj Hercegovini.

Dr. fra Robert Jolić

---

44 Navod prema: Anto BAKOVIĆ, *Hrvatski martirologij XX. stoljeća*, 1. *Svećenici-mučenici Crkve u Hrvata*, Zagreb, 2007., str. 734.

KRVLJU OPEČAĆENI ZA NEBO

Životopisi šezdeset šestorice hercegovačkih franjevaca
ubijenih u Drugom svjetskom ratu i poraću

Priredio:
dr. fra Robert Jolić

Mostar, 2025.